

შავი ზღვის წყალქვეშა კაბელის პროექტის ტექნიკურ ეკონომიკური დასაბუთება

ქვედავალეზა 2.6 – გარემოზე და სოციალური ზემოქმედების შეფასების
სკოპინგის ანგარიში

დანართი 1

საქართველოსა და რუმინეთის კანონმდებლობები

სარჩევი

- 1 საქართველოს შესაბამისი კანონმდებლობა გარემოსდაცვითი და სოციალური საკითხების შესახებ.....3
- 2 რუმინეთის კანონმდებლობა გარემოსდაცვითი და სოციალური საკითხების შესახებ 12

1. საქართველოს შესაბამისი გარემოსდაცვითი და სოციალური კანონმდებლობა

ასევე არსებობს სხვა ძირითადი კანონები და მოთხოვნები, რომლებიც გავრცელდება შავი ზღვის წყალქვეშა ელექტროენერჯის და ციფრული ურთიერთდაკავშირების პროექტის სახმელეთო სეგმენტზე. ეს კანონები და მოთხოვნებია:

- **საქართველოს კანონი გარემოს დაცვის შესახებ** (მიღებული 10.12.1996, ბოლო ცვლილება 05.07.2018, 360.000.000.05.001.000.184). კანონი ადგენს გარემოს დაცვის ძირითად პრინციპებს. პროექტთან დაკავშირებული კანონის დებულებები მოიცავს გარემოს მართვას, ლიცენზირებას, სტანდარტებს, გარემოზე ზემოქმედების შეფასებას, ეკოსისტემების დაცვას, დაცულ ტერიტორიებს და ბიომრავალფეროვნებას. გზმ მოიცავს შემარბილებელ ზომებს, რომლებიც შექმნილია ნაწილობრივ იმის უზრუნველსაყოფად, რომ პროექტი აკმაყოფილებს ამ კანონის მოთხოვნებს.
- **საქართველოს კანონი გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის შესახებ** (მიღებული 01.06.2017 წ.). კოდექსის მიზანია ხელი შეუწყოს გარემოს, ადამიანის სიცოცხლის ან/და ჯანმრთელობის, კულტურული მემკვიდრეობისა და მატერიალური ფასეულობების დაცვას სტრატეგიული დოკუმენტების ან აქტივობების განხორციელებისას, რომლებმაც შეიძლება მნიშვნელოვანი გავლენა იქონიონ გარემოზე, ადამიანის სიცოცხლესა და/ან ჯანმრთელობაზე. ამ კოდექსის მიზნებია: (1) საქმიანობის განმახორციელებელ პირთა უფლებებისა და მოვალეობების განსაზღვრა და სტრატეგიული აქტივობების განხორციელების ყველა შესაძლო შედეგის შესახებ ინფორმაციის საჯარო ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა და (2) გარემოსდაცვითი შეფასების პროცედურების განხორციელებისას საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის სტანდარტების გამოყენება გარემოზე, ადამიანის ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებაზე, კულტურულ მემკვიდრეობასა და მატერიალურ ფასეულობებზე მავნე ზემოქმედების პრევენციის, შემცირების ან შერბილების მიზნით. ბოლოს, კოდექსი განსაზღვრავს პროცედურებს, რომლებიც უნდა განხორციელდეს ტრანსსასაზღვრო ზემოქმედების შემთხვევაში.
- **საქართველოს კანონი ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ** (მიღებული 24.06.2005, ბოლო ცვლილება 31.10.2018). კანონი არეგულირებს საქმიანობას, რომელმაც შეიძლება შექმნას ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისთვის მომეტებული საფრთხე, მოიცავდეს სახელმწიფოს ან საზოგადოებისთვის მნიშვნელოვან ინტერესებს ან დაკავშირებული იყოს სახელმწიფო რესურსების გამოყენებასთან. კანონი განსაზღვრავს იმ საქმიანობის სრულ ჩამონათვალს, რომელიც საჭიროებს ლიცენზიებსა და ნებართვებს და ადგენს ლიცენზიებისა და ნებართვების გაცემის, ცვლილების და გაუქმების წესებს.

- **საქართველოს კანონი წყლის შესახებ** (მიღებული 26.10.1997, ბოლო ცვლილება 20.07.2018). კანონის მიზანია ქვეყანაში წყლის რესურსების მართვის სამართლებრივი საფუძვლების შექმნა, რომელიც უზრუნველყოფს წყლის რესურსების დაცვას მოქალაქეთა სუფთა წყალზე ხელმისაწვდომობის სფეროში ერთიანი სახელმწიფო პოლიტიკის განსახორციელებლად. კანონი არეგულირებს როგორც ზედაპირული, ისე მიწისქვეშა წყლების გამოყენებას და დაცვას. პროექტის განმახორციელებელი ვალდებულია მოამზადოს ზედაპირული წყლის ობიექტიდან წყლის ამოღების ტექნიკური პროექტი, რომელსაც ამტკიცებს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო.
- **საქართველოს კანონი ჰაერის ხარისხის შესახებ** (მიღებული 27.07.2018, №383 დადგენილების II დანართი და N17 დადგენილება - 2014 წლის გარემოსდაცვითი ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების შესახებ). კანონი ფარავს როგორც ჯანმო-ს, ასევე ევროკავშირის დირექტივებს (2008/50/EC, 2004/107/EC) ცვლილებების გამოშვებებში, რომელიც ადგენს მარეგულირებელ ჩარჩოსა და ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის სტანდარტებს.
- **საქართველოს კანონი ნიადაგის დაცვის შესახებ** (მიღებული 12.05.1994, ბოლო ცვლილება 07.12.2017 წ.). კანონი მიზნად ისახავს ნიადაგის მთლიანობის შენარჩუნებასა და ნაყოფიერების გაუმჯობესებას.
- **საქართველოს კანონი ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ** (მიღებული 22.06.1999, ბოლოს შესწორებული 05.07.2018). კანონი კრძალავს ადამიანის საქმიანობას, რომელიც უარყოფით გავლენას ახდენს ჰაერის ხარისხზე, ადამიანის ჯანმრთელობაზე ან გარემოზე.
- **საქართველოს ტყის კოდექსი** (მიღებული 22.05.2020წ.). კოდექსი აწესრიგებს ტყის მართვასთან დაკავშირებულ სამართლებრივ ურთიერთობებს. ამ კოდექსის მიზანია:
  - ა) საქართველოს ტყის ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნება და ტყის ეკოლოგიური, სოციალური და ეკონომიკური ფუნქციების შესასრულებლად მისი ხარისხობრივი თვისებების, ტყის რესურსების რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მახასიათებლების შენარჩუნება და გაუმჯობესება;
  - ბ) ტყის თავდაპირველი ბუნებრივი და კულტურული გარემოს, მათ შორის მცენარეული საფარის და ცხოველთა სამყაროს, ტყეში არსებული ბუნებრივი და კულტურული ფასეულობების, იშვიათი და გადაშენების პირას მყოფი მცენარეების და სხვა აქტივების შენარჩუნება მომავალი თაობებისთვის და მათი ურთიერთდამოკიდებულების ჰარმონიზებული რეგულირება;
  - გ) ტყის რესურსებისა და ტყის სხვა ბუნებრივი პოტენციალის მიზნობრივი და რაციონალური გამოყენების უზრუნველყოფა;
  - დ) ტყის მართვის ძირითადი პრინციპების დადგენა, რომელიც გახდება ტყის მდგრადი მართვის საფუძველი.

ანგარიშის დანართი

C3014052

- საქართველოს კანონი დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ (მიღებული 07.03.1996, ბოლო ცვლილება 20.07.2018 წ.). კანონი ადგენს დაცული ტერიტორიების კატეგორიებს და განსაზღვრავს საქმიანობას, რომელიც დასაშვებია ასეთი ტერიტორიების საზღვრებში.
- საქართველოს კანონი „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის შესახებ“ (მიღებული 06.06.2003, ბოლოს შესწორებული 20.07.2018). კანონი ადგენს საქართველოს წითელი ნუსხისა და წითელი წიგნის შედგენისა და შენახვის წესებს, რომელიც აიდენტიფიცირებს საქართველოში გადაშენების პირას მყოფი გარეული ცხოველებისა და მცენარეების სახეობებს. კანონი კრძალავს ჩამოთვლილ სახეობებზე და მათ ჰაბიტატებზე მნიშვნელოვან ზემოქმედებას.
- საქართველოს კანონი ველური ბუნების შესახებ (მიღებული 25.12.1996, ბოლო ცვლილება 20.07.2018). კანონის მთავარი მიზანია ველური ბუნების, აგრეთვე შესაბამისი ჰაბიტატების დაცვა და აღდგენა, მათ შორის სახეობათა მრავალფეროვნებისა და გენეტიკური რესურსების შენარჩუნების უზრუნველყოფა და ველური ბუნების ზოგადი დაცვა, მათ შორის კონსერვაცია, გადაადგილება, ველური ბუნების რეპროდუქცია და ველური ბუნებისთვის პროდუქტების წარმოება.
- ნარჩენების მართვის კოდექსი (მიღებული 26.12.2014, ბოლო ცვლილება 05.07.2018). კოდექსი ადგენს საკანონმდებლო ბაზას სახიფათო და არა სახიფათო ნარჩენების მართვისთვის, ნარჩენების წარმოქმნის მინიმუმამდე დაყვანის და ხელახალი გამოყენებისა და გადამუშავების მაქსიმალურად გაზრდის ჩათვლით.
- მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს გარემოსდაცვითი კანონმდებლობა მოიცავს ყველა ძირითად კომპონენტს, რომელიც გასათვალისწინებელია პროექტის სხვადასხვა ფაზაში (მშენებლობამდე, მშენებლობის პერიოდში, ექსპლუატაციისას და ექსპლუატაციიდან ამოღებისას), იგი არ სპეციფიცირდება საზღვაო და წყალქვეშა კვლევებსა თუ სამშენებლო პროექტებზე. შესაბამისად, ყველა პროცესი - შესწავლა, მშენებლობა, ექსპლუატაცია, მოვლა და ექსპლუატაციის შეწყვეტა, უნდა შეესაბამებოდეს საერთაშორისოდ აღიარებულ სტანდარტებს/პრაქტიკებს და განხორციელდეს პროცესების შესაბამისი მონიტორინგი.
- საქართველოში თევზჭერა რეგულირდება საქართველოს მთავრობის N 423 დადგენილებით (2013 წლის 31 დეკემბერი), რომელიც ადგენს შემდეგს: შავი ზღვის ტერიტორიულ წყლებში და კონტინენტურ ქანზე თევზაობა აკრძალულია 1 მაისიდან 1 ივლისის ჩათვლით. ამ პერიოდში შესაძლებელია მოლუსკების შეგროვება მხოლოდ მყვინთავის ტექნიკით ან სხვა მოწყობილობებით და კეფალის/პილენგის დაჭერა სათევზაო ბადით. საქართველოს "წითელ ნუსხაში" შეტანილი ზღვის ძუძუმწოვრებისა და თევზების (ზუთხი, ორაგული და სხვა), აგრეთვე საქართველოს "წითელ ნუსხაში" შეტანილი კიბოსებრთა დაჭერა მთელი წლის განმავლობაში აკრძალულია.

- **საქართველოს კანონი კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ** (მიღებული 08.05.2007, ბოლო ცვლილება 20.07.2020). კანონი ადგენს „სავალდებულო პირობებს მიწის ფართომასშტაბიანი სამუშაოების განსახორციელებლად“, რომელიც მოიცავს ყველა სახის მიწის გადაადგილებით სამუშაოს.
- **საქართველოს კანონი საზოგადოებრივი ჯანდაცვის შესახებ** (მიღებული 27.06.2007, ბოლო ცვლილება 14.11.2018). კანონი ადგენს საზოგადოებრივ ჯანდაცვასთან დაკავშირებულ უფლებებსა და მოვალეობებს, მათ შორის გადამდები დაავადებების პრევენციას. ჯანსაღი გარემოს უზრუნველსაყოფად, საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო ადგენს გარემოს ხარისხის სტანდარტებს, რომლებსაც პროექტი უნდა შეესაბამებოდეს, მათ შორის ჰაერში, წყალში, ნიადაგში, ხმაურსა და ელექტრომაგნიტურ გამოსხივებაში დამაბინძურებლების მაქსიმალურ დასაშვებ კონცენტრაციებს და ზემოქმედების ლიმიტებს. სამინისტრო ასევე პასუხისმგებელია სტანდარტების დაცვის მონიტორინგზე.
- **საქართველოს შრომის კოდექსი** (მიღებული 17.12.2010, ბოლო ცვლილება 30.11.2018). კანონი, რომლის ადმინისტრირებას ძირითადად შრომის, ჯანდაცვის და სოციალური დაცვის სამინისტრო ახდენს, აწესრიგებს დასაქმებულებსა და დამსაქმებლებს შორის შრომით ურთიერთობებს. მოითხოვს სამართლიან ანაზღაურებას და უსაფრთხო და ჯანსაღი სამუშაო პირობების შექმნას. კანონი ითვალისწინებს პროექტთან შესაბამის რიგ დებულებებს, მათ შორის დასაქმების გარანტიებს, სამუშაო დროს, სახელმწიფო სოციალურ დაზღვევას, შეღავათებსა და პენსიებს, ასაკს, შრომის შიდა რეგულაციას (მაგ., ადამიანური რესურსების სახელმძღვანელო) და შრომის უსაფრთხოებას. თუ კონტრაქტორი ასაქმებს ემიგრანტებს, მათ აქვთ იგივე უფლებები და მოვალეობები, რაც საქართველოს მოქალაქეებს. კანონი კრძალავს დისკრიმინაციას ფერის, რასის, სქესის, სექსუალური ორიენტაციის, შეზღუდული შესაძლებლობის, რელიგიის, პოლიტიკური და სოციალური სტატუსის და სხვა მახასიათებლების მიხედვით. შრომის კოდექსის გარდა, სხვა კანონებიც არეგულირებს რისკებს კონკრეტული საფრთხის გამო, როგორცაა აივ ინფექციის/შიდსის და თამბაქოს კონტროლის შესახებ..

საქართველოს შრომის კოდექსი დასაქმებულთა მინიმალურ ასაკად განსაზღვრავს 14 წელს. 18 წლამდე თანამშრომლებს ეკრძალებათ გარკვეული სამუშაოს შესრულება და მოქმედებს შეზღუდვები სამუშაო საათებზე. ამ პროექტის შემთხვევაში, სსე აუკრძალავს კონტრაქტორს 18 წლამდე ასაკის პირების დასაქმებას.

- **საქართველოს კანონი „საზოგადოებრივი საჭიროებისთვის საკუთრების ჩამორთმევის წესის შესახებ“** (მიღებული 23.07. 1999, ბოლო ცვლილება 29.06.2018 წ.). საქართველოს აქვს კონსტიტუციური უფლებამოსილება, ჩამოართვას ნებისმიერი ქონება რეგისტრირებულ მესაკუთრეებს გარდაუვალი საზოგადოებრივი აუცილებლობის პროექტებისთვის ექსპროპრიაციის გზით.

გადაწყვეტილება მიიღება მხოლოდ მუნიციპალური სასამართლოს მეშვეობით, რომელსაც უნდა უსწრებდეს საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების მინისტრის ბრძანება, რომელიც ასაბუთებს საზოგადოებრივი აუცილებლობის გარდაუვალ ხასიათს. სასამართლოს გადაწყვეტილება უნდა შეიცავდეს გასაყიდი ქონების აღწერას და ინსტრუქციას სათანადო კომპენსაციის გადახდის აუცილებლობის შესახებ. ექსპროპრიატორმა (ამ შემთხვევაში სსე-მ) უნდა მიმართოს ყველა გონივრული ძალისხმევა, რათა შეიძინოს ქონება მოლაპარაკების გზით და ვალდებულია მოლაპარაკებამდე შეაფასოს ქონება სამართლიანი საბაზრო ღირებულებით (საკუთარი ხარჯებით). სსე არ გეგმავს რაიმე მიწის ექსპროპრიაციას, თუ შეთანხმების მიღწევის ყველა სხვა მცდელობა წარუმატებელი არ იქნება და გადამცემი ხაზის მარშრუტის სადავო მიწისთვის გვერდის ავლა შეუძლებელი არ იქნა. განსახლების პოლიტიკის ჩარჩო განაპირობებს განსახლების სამოქმედო გეგმის უფრო დეტალურ შემუშავებას, რომელიც ადგენს მოლაპარაკებების პროცედურებს შეთანხმების მისაღწევად, ზარალს, რომელზეც მოხდება კომპენსაცია და კომპენსაციის გადახდის საშუალებებს.

- **საქართველოს კანონი სასოფლო-სამეურნეო მიწების არასასოფლო-სამეურნეო მიზნებისთვის გამოყოფისას შემცვლელი მელიორაციის ღირებულებისა და ზიანის გადახდის შესახებ** (მიღებული 02.10.1997, ბოლოს შესწორებული 20.07.2018). ეს კანონი ადგენს მოთხოვნებს ქვეყნისა და კერძო მიწის მესაკუთრეებისა და მომხმარებლების კომპენსაციის მიზნით ქონების დანაკარგისთვის, პლუს ბენეფიციარის მიერ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის არასასოფლო-სამეურნეო მიზნებისთვის გამოყოფის შედეგად დაკარგული მოგების შესახებ. სასოფლო-სამეურნეო მიწების სასოფლო-სამეურნეო სარგებლობიდან გაყვანის შემთხვევაში, კანონი მოითხოვს მიწის შეცვლის საფასურის გადახდას ექვივალენტური ზომისა და ხარისხის სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ხარჯების დასაფარად და ასეთი მიწის მფლობელს/მომხმარებელს სრულად უნდა აუნაზღაურდეს ზარალი. კანონი მოქმედებს მაშინ, როდესაც სსე შეიძენს სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწას საყრდენების, საყრდენების საძირკვლებისა და ქვესადგურისთვის, ასევე გავრცელდება, თუ სასოფლო-სამეურნეო მიწა ან ნათესები დაზიანდება სამშენებლო ან ტექნიკური სამუშაოების დროს. განსახლების პოლიტიკის ჩარჩო განსაზღვრავს სასოფლო-სამეურნეო მიწაზე ზემოქმედების კომპენსაციას.
- **საქართველოს კანონი შრომის უსაფრთხოების შესახებ** (მიღებული 07.03.2018, ბოლო ცვლილება 22.12.2018,). ახალი კანონი განსაზღვრავს შრომის უსაფრთხოების ძირითად მოთხოვნებს და ზოგად პრინციპებს სახიფათო, მძიმე, მავნე ან/და საშიში სამუშაოებისთვის. ზემოაღნიშნული საქმიანობა განსაზღვრულია საქართველოს მთავრობის #381 განკარგულებით. სახიფათო,

მძიმე, მავნე ან/და სახიფათო საქმიანობად ითვლება სამოქალაქო მშენებლობასთან დაკავშირებული საქმიანობა, მაგალითად ელექტროგამანაწილებელი ობიექტების მშენებლობა და ელექტროენერჯისა და ტელეკომუნიკაციების მიწოდებასთან დაკავშირებული სამუშაოები. კანონი გავრცელდება კონტრაქტორებზე, ზედამხედველ ინჟინრებზე და სსე-ს თანამშრომლებზე, რომლებიც მოინახულებენ პროექტის ობიექტებს მშენებლობის ან/და ექსპლუატაციის დროს.

კანონი დამსაქმებლებს აკისრებს ზოგად ვალდებულებას, უზრუნველყონ თანამშრომლებისთვის უსაფრთხო და ჯანსაღი სამუშაო გარემო და აცნობონ მათ იმ პოტენციური რისკების შესახებ, თუ როგორ შეიძლება იმოქმედოს მათ ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებაზე. ზომები, რომლებიც უნდა იქნას მიღებული, მოიცავს, მაგრამ არ შემოიფარგლება მხოლოდ ტრენინგებითა და საინფორმაციო კამპანიებით, ასევე შესაბამისი პრევენციული ზომების მიღებით. კანონი მოიცავს მოთხოვნებს ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების პროგრამების ორგანიზებისა და მართვის, გადაუდებელი დახმარებისა და მომსახურების მიწოდებისა და უბედურ შემთხვევებზე რეაგირების შესახებ. სხვა მოთხოვნები მოიცავს სახიფათო სამუშაო ადგილებზე წვდომის კონტროლს, მუშაკებისთვის პირადი დამცავი აღჭურვილობის უფასოდ უზრუნველყოფას და სამედიცინო გამოკვლევებს.

- **მიწის საკუთრება.** პროექტის განხორციელება მოითხოვს განსახლებას და სერვიტუტით მიწათსარგებლობის შეზღუდვას; შესაბამისად, მნიშვნელოვანია განსახლებისა და მიწის საკუთრების რეგისტრაციის რეგულაციები. მიწის რეგისტრაციის პროცესში მონაწილე მთავარი სახელმწიფო უწყებები წარმოდგენილია ქვემოთ.
- **საჯარო რეესტრი.** მიწის საკუთრების ოფიციალურ რეგისტრაციაზე პასუხისმგებელი სამთავრობო უწყებაა საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო, რომელიც ასევე პასუხისმგებელია მიწის მესაკუთრეთაგან სსე-სთვის ნასყიდობის ხელშეკრულებით ქონების გადაცემაზე. მანამდე მოქმედი მუნიციპალიტეტის (რაიონის) არქივები გადადის სააგენტოს მუნიციპალური სარეგისტრაციო სამსახურების მფლობელობაში და ინფორმაცია რეგისტრირდება და ინახება ცენტრალიზებულ მონაცემთა ბაზაში. მუნიციპალიტეტის არქივი გამოიყენება საკუთრების დოკუმენტაციის და მიწის ფიზიკური ფლობის მართებულობის გადასამოწმებლად იმ პირების მიერ, რომლებიც ითხოვენ მესაკუთრეებად დაკანონებას. თუ სააგენტოს მონაცემთა ბაზაში მოქმედი რეგისტრაცია არ არსებობს, არქივი შეიძლება გამოყენებულ იქნას კონკრეტულ მიწის ნაკვეთზე უფლებების დასადასტურებლად, ამასთან ერთად, წარსულში მომზადებული დოკუმენტაციის გამოყენება შესაძლებელია სამართლებრივი რეგისტრაციისთვის.
- **საკუთრების უფლებათა აღიარების კომისია.** „ფიზიკური ან იურიდიული პირების საკუთრებაში/სარგებლობაში არსებულ მიწის ნაკვეთებზე საკუთრების უფლების აღიარების შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად (2007), საქართველოს მთავრობამ შექმნა საკუთრების უფლებათა აღიარების კომისია, მუნიციპალურ დონეზე აღიარების მიზნით, მფლობელების/მომხმარებლების საკუთრების

უფლებების რეგისტრაციისთვის. კომისია ამოწმებს და ავტორიზაციას აძლევს მფლობელობაზე განაცხადის საჯარო რეესტრში რეგისტრაციისთვის. კომისია განაცხადის უფლებას აძლევს მხოლოდ იმ დაინტერესებულ პირებს, რომლებიც არ არიან რეგისტრირებული, მაგრამ ფლობენ არასასოფლო-სამეურნეო ან სასოფლო-სამეურნეო ნაკვეთებს იმ ნაკვეთთან, სადაც განმცხადებელი ცხოვრობს.

იმ შემთხვევებში, როდესაც პროექტი მნიშვნელოვანია საზოგადოებისა და სახელმწიფოსთვის და მიწის მესაკუთრე უარს ამბობს განსახლებაზე ან კომპენსაციაზე, საქართველოს კანონი „აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროებისათვის საკუთრების ჩამორთმევის წესის შესახებ“ შეიძლება გამოყენებულ იქნას როგორც უკანასკნელი საშუალება, როგორც აღწერილია ზემოთ.

- ამასთან, არსებობს სხვა დადგენილებებიც, მათ შორის სახმელეთო მაღალი ძაბვის გადამცემი ხაზებისთვის, რომლებიც პროექტის შემუშავებისას უნდა იქნას გათვალისწინებული, როგორც სახელმძღვანელო.
- საქართველოს მთავრობის №366 დადგენილების - „ელექტრული ქსელების ხაზობრივი ნაგებობების დაცვის წესისა და მათი დაცვის ზონების დადგენის შესახებ“, რამდენიმე ძირითადი ელემენტი დიდ გავლენას მოახდენს პროექტის საბოლოო დაგეგმვასა და განხორციელებაზე. გამიზნულია ხელი შეეწყოს ელექტრო ქსელის შეუფერხებელ ფუნქციონირებას, უზრუნველყოს უსაფრთხო ფუნქციონირება, სანიტარული და უსაფრთხოების ნორმების დაცვა და უბედური შემთხვევების პრევენცია. ძირითადი სტანდარტები ადგენს პარამეტრებს დაცვის ზონებისთვის (დისტანციები, სიგანე, მოცულობები), მისასვლელი გზები, გასხვისების ზოლი ტყეებში და სხვა ხე-მცენარეების ტერიტორიებზე, შენობების (სხვა ობიექტების) განთავსების/აშენების პირობებს და ბუფერულ ზონებში სამუშაოების ჩატარების პირობებს.

ამ დადგენილების საკვანძო მოთხოვნაა უსაფრთხოების ზონა 500 კვ ეგხ-ს დაცვის ზონისთვის, რომელიც მინიმუმ 30 მეტრით უნდა იყოს დაშორებული საყრდენის გარე სადენებიდან. შესაბამისად, ეს დაცვის ზონა იქნება 74,5 მეტრის სიგანის: 30 მეტრი თითოეულ მხარეს, პლუს 14,5 მეტრი გარე სადენებს შორის.

ცხრილი 1 პროექტთან დაკავშირებული საქართველოს ეროვნული კანონები ან რეგულაციები

ძალაში შესვლის წელი	სახელწოდება	რეგისტრაციის კოდი	ბოლო შესწორება
1994	საქართველოს კანონი ნიადაგის დაცვის შესახებ	370.010.000.05.001.000.080	05/11/2021
1994	საქართველოს კანონი გზების შესახებ	310.090.000.05.001.000.089	28/07/2020
1995	საქართველოს კონსტიტუცია	010.010.000.01.001.000.116	29/06/2020
1996	საქართველოს კანონი გარემოს დაცვის შესახებ	360.000.000.05.001.000.184	28/06/2023

1997	საქართველოს კანონი ველური ბუნების შესახებ	410.000.000.05.001.000.186	30/06/2023
1997	საქართველოს კანონი წყლის შესახებ	400.000.000.05.001.000.253	20/07/2023
1997	საქართველოს საზღვაო კოდექსი	400.010.020.05.001.000.212	13/06/2023
1999	საქართველოს კანონი ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ	420.000.000.05.001.000.595	06/07/2023
1999	საქართველოს ტყის კოდექსი	390.000.000.05.001.000.599	28/07/2020
1999	საქართველოს კანონი საშიში ნივთიერებებით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ	040.160.050.05.001.000.671	12/03/2021
2003	საქართველოს კანონი „წითელი ნუსხის“ და „წითელი სიგნის“ შესახებ	360.060.000.05.001.001.297	30/06/2023
2003	საქართველოს კანონი ნიადაგის შენარჩუნებისა და ნაყოფიერების აღდგენა-გაუმჯობესების შესახებ	370.010.000.05.001.001.274	20/07/2023
2005	საქართველოს კანონი ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ	300.310.000.05.001.001.914	27/12/2022
2006	ცვლილებები საქართველოს კანონში „საქართველოს ზღვის, წყლის ობიექტების და მდინარის ნაპირების რეგულირებისა და საინჟინრო დაცვის შესახებ“.	400010010.05.001.016296	28/07/2020
2007	საქართველოს კანონი საზოგადოებრივი ჯანდაცვის შესახებ	470.000.000.05.001.002.920	20/07/2023
2007	საქართველოს კანონი კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ	450.030.000.05.001.002.815	30/06/2023
2014	საქართველოს კანონი საზოგადოებრივი უსაფრთხოების შესახებ	140070000.05.001.017468	11/07/2018
2014	ნარჩენების მართვის კოდექსი	360160000.05.001.017608	30/06/2023
2017	გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი	360160000.05.001.018492	30/06/2023

კანონი	თარიღი
კანონი მავნე ორგანიზმებისგან მცენარეების დაცვის შესახებ	12. 10. 1994
კანონი დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ	07. 01. 1996
კანონი ნორმატიული აქტების შესახებ	29. 10. 1996
კანონი ველური ბუნების შესახებ	26. 12. 1996
კანონი ეკოლოგიური ექსპერტიზის შესახებ	01. 01. 1997
კანონი გარემოსდაცვითი ნებართვების შესახებ	01. 01. 1997

ანგარიშის დანართი

C3014052

კანონი კოლხეთის დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვის შესახებ	09. 12. 1998
„მცენარეების მავნე ორგანიზმებისგან დაცვის შესახებ“ კანონში ცვლილებები	16. 04. 1999
ტყის კოდექსი	22. 06. 1999
საქართველოს ეროვნული გარემოსდაცვითი სამოქმედო გეგმა	19. 06. 2000
კანონი მიწის მელიორაციის შესახებ	16. 10. 2000
კანონი ქალაქ თბილისის საზღვრებსა და მიმდებარე ტერიტორიაზე მწვანე ნარგავების და სახელმწიფო ტყის განსაკუთრებული დაცვის შესახებ	10. 11. 2000
კანონი ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის შესახებ	28. 03. 2001
კანონი გარემოს დაცვის სახელმწიფო კონტროლის შესახებ	23. 06. 2005

ძალაში შესვლის წელი	ნორმატიული დოკუმენტის სახელწოდება	რეგისტრაციის კოდი
31/12/2013	ტექნიკური რეგლამენტი - „ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებების ემისიის ზღვრული მნიშვნელობების გამოთვლის ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 408.	300160070.10.003.017622
31/12/2013	ტექნიკური რეგლამენტი - „წყალდაცვითი ზონის შესახებ“, საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 440..	300160070.10.003.017640
31/12/2013	ტექნიკური რეგლამენტი - "ატმოსფერულ ჰაერში დაბინძურების სტაციონარული წყაროებიდან ემისიების რეალური რაოდენობის განსაზღვრის მეთოდი, სპეციალური საზომი და საკონტროლო აღჭურვილობის სტანდარტული სია ატმოსფერულ ჰაერში დაბინძურების სტაციონარული წყაროებიდან ემისიების ფაქტობრივი რაოდენობის დასადგენად და ტექნოლოგიური პროცესების მიხედვით დაბინძურების სტაციონარული წყაროებიდან ატმოსფერულ ჰაერში ემისიების ფაქტობრივი რაოდენობის ანგარიშების მეთოდოლოგია“. საქართველოს მთავრობის განკარგულება N435.	300160070.10.003.017660
03/01/2014	ტექნიკური რეგლამენტი - „არახელსაყრელ მეტეოროლოგიურ პირობებში ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 8.	300160070.10.003.017603
06/01/2014	ტექნიკური რეგლამენტი - „ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების სტაციონარული წყაროების ინვენტარიზაციის მეთოდოლოგია“; საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 42.	300160070.10.003.017588
14/01/2014	ტექნიკური რეგლამენტი - „გარემოსათვის მიყენებული ზიანის დადგენის (გამოთვლის) მეთოდოლოგია“ საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 54.	300160070.10.003.017673

15/01/2014	ტექნიკური რეგლამენტი - „სამუშაო ზონის ჰაერში მავნე ნივთიერებების ზღვრულად დასაშვები კონცენტრაციების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 70.	300160070.10.003.017688
17/02/2015	„საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულების გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის მიერ სახელმწიფო კონტროლის განხორციელების წესი“. საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 61	040030000.10.003.018446
04/08/2015	ტექნიკური რეგლამენტი - „კომპანიის ნარჩენების მართვის გეგმის განხილვისა და შეთანხმების წესი“, საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის ბრძანება N 211.	360160000.22.023.016334
17/08/2015	ტექნიკური რეგლამენტი - „ნარჩენების ნუსხის განსაზღვრისა და კლასიფიკაციის შესახებ სახეობებისა და მახასიათებლების მიხედვით“. საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 426	300230000.10.003.018812
11/08/2015	„ნარჩენების აღრიცხვის წარმოების ფორმისა და შინაარსის შესახებ, საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 422 (2015 წლის 11 აგვისტო, ქ.თბილისი)	360100000.10.003.018808
29/03/2016	„ნარჩენების ტრანსპორტირების წესების“ ტექნიკური რეგულირება, საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 143 (2016 წლის 29 მარტი, ქ.თბილისი)	300160070.10.003.019208
29/03/2016	საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 144 (2016 წლის 29 მარტი, თბილისი) „ნარჩენების შეგროვების, ტრანსპორტირების, წინასწარი დამუშავებისა და დროებითი შენახვის რეგისტრაციის წესისა და პირობების შესახებ“	360160000.10.003.019209
29/03/2016	საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 145 (2016 წლის 29 მარტი, თბილისი) „საშიში ნარჩენების შეგროვებისა და გადამუშავების სპეციალური მოთხოვნების შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების შესახებ“.	360160000.10.003.019210
1/04/2016	საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 159 (2016 წლის 1 აპრილი, თბილისი) „მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და გადამუშავების წესის შესახებ“.	300160070.10.003.019224
15/08/2017	ტექნიკური რეგლამენტი - „საცხოვრებელი სახლებისა და საჯარო/საჯარო დაწესებულებების შენობებისა და ტერიტორიებზე აკუსტიკური ხმაურის ნორმების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის დადგენილება N 398.	300160070.10.003.020107

2 რუმინეთის გარემოსდაცვითი და სოციალური საკითხების მარეგულირებელი შესაბამისი კანონმდებლობა

კანონი No 255/2010, ეროვნული, ქვეყნის და ადგილობრივი ინტერესებისთვის საჭირო ობიექტის ექსპროპრიაციის შესახებ გამოქვეყნდა N 813 „ოფიციალურ გაზეთში“ 17 ნოემბერს. იგი ითვალისწინებს სამუშაოების/ინვესტიციების ტიპს, რომელიც ითვლება როგორც კომუნალური და მოიცავს ელექტრო ქსელებთან და ტრანსფორმაციის სადგურებთან დაკავშირებულ ელემენტებს.

კანონში შევიდა რამდენიმე ცვლილება და ერთ-ერთი მათგანით 2011 წელს დადგინდა, რომ ექსპროპრიატორის მიერ შეტყობინების გაგზავნის დღიდან 20 (ოცი) კალენდარული დღის განმავლობაში, ექსპროპრიატორის ოფისში უნდა გამოცხადდნენ ექსპროპრიირებული ქონების მფლობელები, კომპენსაციის მასშტაბის დასადგენად.

ექსპროპრიაციის გადაწყვეტილება გამოიცემა და ძალაში შედის იმ შემთხვევაშიც, თუ ექსპროპრიირებული ქონების მესაკუთრეები არ იცავენ ზემოაღნიშნულ ვადას, არ აქვთ მოქმედი საკუთრების უფლება, ან უცნობია საკუთრების უფლების არსებობის შესახებ. იგივე ეხება გაუხსნელ მემკვიდრეობას/უცნობ მემკვიდრეებს, ან იმ შემთხვევაში, თუ არ არსებობს შეთანხმება კომპენსაციის დონესთან დაკავშირებით.

რაც შეეხება კომპენსაციას, ის უნდა იყოს „წინასწარი და სამართლიანი“, როგორც ეს კანონშია აღნიშნული და ექსპროპრიატორი კომპენსაციის სახით სთავაზობს თანხას. ეს პრინციპი ექსპროპრიატორს ავალდებულებს სრულად დაფაროს მესაკუთრისა და ექსპროპრიაციას დაქვემდებარებულ ქონებაზე უფლების სხვა მფლობელების მიერ მიყენებული ზიანი. თუ ექსპროპრიირებული პირი არ კმაყოფილდება შემოთავაზებული კომპენსაციით, მას შეუძლია მიმართოს სასამართლოს. კომპენსაციის ოდენობის დადგენისას, ექსპერტები და სასამართლო გაითვალისწინებენ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულში იმავე ტიპის შენობების გასაყიდ ფასს, ასევე მესაკუთრისთვის მიყენებულ ზარალს, წარმოდგენილი მტკიცებულებების გათვალისწინებით. ამასთან, სასამართლოს მიერ დადგენილი კომპენსაცია არ შეიძლება იყოს ექსპროპრიატორის მიერ შეთავაზებულ კომპენსაციაზე ნაკლები, ან აღემატებოდეს ექსპროპრიაციას დაქვემდებარებული პირის მიერ მოთხოვნილ თანხას.

სპეციალური ლიტერატურიდან ირკვევა, რომ პრაქტიკაში ექსპროპრიაცია იშვიათად ხდება სადავო. მხარეებს შორის შეთანხმების არარსებობის შემთხვევაში სასამართლო ადგენს კომპენსაციის გადახდის ვადას, რომელიც არ უნდა აღემატებოდეს 30 დღეს საბოლოო გადაწყვეტილების გამოტანის დღიდან.

ექსპროპრიაცია არ შეიძლება შეჩერდეს დავების უკან გამოხმობით.

ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების კუთხით, ჯანმრთელობის დაცვასთან დაკავშირებული მოქმედი დებულებები დადგენილია მოსახლეობის საცხოვრებელ გარემოსთან დაკავშირებით ჰიგიენისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ნორმების დამტკიცების შესახებ № 119/2014 ბრძანებით..

ბრძანება „დაცულ ტერიტორიად“ განსაზღვრავს ტერიტორიას, რომელშიც დაუშვებელია გარემო ფაქტორებისგან ფიზიკური, ქიმიური და ბიოლოგიური დამაბინძურებლების მაქსიმალური დასაშვები კონცენტრაციების გადამეტება; იგი მოიცავს საცხოვრებელ

ტერიტორიებს, პარკებს, ნაკრძალებს, ბალნეო-კლიმატური ინტერესის ზონებს, დასასვენებელ და სარეკრეაციო, სოციალურ-კულტურულ, საგანმანათლებლო და სამედიცინო დაწესებულებებს. „სანიტარული დაცვის ზონა“ წარმოდგენილია ობიექტის ირგვლივ არსებული მიწის ნაკვეთით, სადაც აკრძალულია ნებისმიერი გამოყენება ან აქტივობა, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს გარემო ფაქტორების დაბინძურება/ინფიცირება, რამაც შეიძლება გავლენა მოახდინოს ობიექტთან უშუალო სიახლოვეს მცხოვრები მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე.

სანიტარული დაცვის მინიმალური მანძილი დაცულ ტერიტორიებსა და იმ დანაყოფების პერიმეტრს შორის, რომლებიც იწვევს დისკომფორტს და რისკებს ადამიანის ჯანმრთელობისთვის, მოიცავს წინასწარ განსაზღვრულ დაშორებებს; თუმცა ქვესადგურები და ელექტროგადამცემი ხაზები აშკარად არ არის ნახსენები ამ ბრძანებაში, მაგრამ დაცული უნდა იყოს უსაფრთხო მანძილები, რომლებიც დადგენილია ANRE-ს მიერ გამოცემული მეორადი რეგულაციით (ტექნიკური ნორმა ენერგეტიკულ სიმძლავრეებთან დაკავშირებული დაცვისა და უსაფრთხოების ზონების დელიმიტაციასთან დაკავშირებით, დამტკიცებულია ANRE №239/2019 ბრძანებით) (ანუ 220 კვ ან უფრო მაღალი სიმძლავრის შემთხვევაში, უსაფრთხოების ზონა არის ქვესადგურის ღობეებიდან 35 მ).

კანონი №319/2006 შრომის უსაფრთხოების შესახებ (და მისი შემდგომი ცვლილებები და განახლებები 2012, 2018, 2021 წლებში) არეგულირებს შრომის უსაფრთხოების პრინციპებსა და წესებს და გათვალისწინებული უნდა იყოს პროექტის დაგეგმვასა და განხორციელებისას.

რეგულაციის კიდევ ერთი ნაწილია გასათვალისწინებელი - 2007 წლის 20 ივნისის N 57 სასწრაფო დადგენილება დაცული ბუნებრივი ტერიტორიების რეჟიმის, ბუნებრივი ჰაბიტატების, ველური ფლორისა და ფაუნის კონსერვაციის შესახებ (მისი შემდგომი ცვლილებებით და მოდიფიკაციებით), რომელიც ასრულებს ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისობის ფუნქციას ევროკავშირის რეგულაციებთან ბუნების დაცვის სფეროში. ველური ფრინველების კონსერვაციის შესახებ 79/409/EEC დირექტივის და ბუნებრივი ჰაბიტატების და ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობების შენარჩუნების შესახებ 92/43/EEC დირექტივის დებულებების გათვალისწინებით, უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს ბუნებრივი მემკვიდრეობის შენარჩუნებისა და მდგრადი გამოყენების გარანტია, რომელიც წარმოადგენს ძირითად საზოგადოებრივ ინტერესს და მდგრადი განვითარების ეროვნული სტრატეგიის ფუნდამენტურ კომპონენტს.

ეს დადგენილება არეგულირებს რამდენიმე საკითხს: ა) რუმინეთის ტერიტორიაზე არსებული ველური ფლორისა და ფაუნის ბუნებრივი ჰაბიტატების შენარჩუნებით ბიოლოგიური მრავალფეროვნების უზრუნველყოფა; ბ) ბუნებრივი ჰაბიტატების და მათი სახეობებისა და ველური ფლორისა და ფაუნის კონსერვაციის ხელსაყრელი მდგომარეობის შენარჩუნება ან აღდგენა; გ) ბუნებრივი მემკვიდრეობის აქტივების

ანგარიშის დანართი

C3014052

იდენტიფიცირება, რომლებიც საჭიროებენ დაცვის სპეციალურ რეჟიმს, მათი კონსერვაციისა და მდგრადი გამოყენებისათვის; დ) დაცული ბუნებრივი ტერიტორიების კატეგორიები, ბუნებრივი ჰაბიტატების ტიპები, ფლორისა და ფაუნის სახეობები და ბუნებრივი მემკვიდრეობის სხვა ობიექტები, რომლებიც ექვემდებარება დაცვის, შენარჩუნებისა და მდგრადი გამოყენების რეჟიმებს; ე) დაცული ბუნებრივი ტერიტორიების ეროვნული ქსელის, აგრეთვე მისი რეჟიმის შექმნა, მოწყობა და განვითარება; ვ) დაცული ბუნებრივი ტერიტორიების ადმინისტრირების რეჟიმი და სხვა ბუნებრივი ტერიტორიებისა და ბუნებრივი მემკვიდრეობის აქტივების დაცვის რეჟიმის დადგენის პროცედურები; ზ) გადაშენების პირას მყოფი, დაუცველი, ენდემური ან/და იშვიათი სახეობების გარეული ცხოველებისა და მცენარეების, აგრეთვე ეკოლოგიური, სამეცნიერო, ესთეტიკური, კულტურულ-ისტორიული და სხვა ინტერესის გეომორფოლოგიური და ლანდშაფტური წარმონაქმნების დაცვისა და შენარჩუნების ღონისძიებები. სპელეოლოგიური, პალეონტოლოგიური, გეოლოგიური, ანთროპოლოგიური ინტერესის ობიექტების ბუნებრივი რესურსები და ბუნებრივი მემკვიდრეობის ღირებულების მქონე სხვა ბუნებრივი აქტივები, რომლებიც არსებობს დაცული ბუნებრივი ტერიტორიების პერიმეტრებში ან/და მათ გარეთ; თ) დებულებების შესრულების პასუხისმგებლობა და კუთვნილება.